

Předběhl Jan Amos Komenský svými pedagogickými teoriemi svoji dobu (tzn. novověkou pedagogiku)?

[Úvod]

J.A.K. předběhl svoji dobu v mnoha ohledech. Byl prvním člověkem, který vytvářel odborné texty encyklopedického charakteru. Zároveň uvažoval o něčem, co bychom dnes mohli nazvat celoživotním vzděláváním.

[Tělo argumentu]

J.A.K. vytvořil několik významných didaktických (pedagogických) textů. Mezi nimi byly nejvýznamnější *Brána jazyků otevřená*. Ta má zřejmý encyklopedický charakter, který se odráží v tom, že se Komenský pokouší prostřednictvím krátkých průpovědek charakterizovat okolní svět. Okolní svět rozděluje na témata: náboženská, přírodu, lidské tělo, lidskou duši, řemesla, obydlí, společnost a vědy (srov. Dvěře...).

Encyklopedické zachycení světa kolem nás a v nás je dávkováno podle náročnosti tak, aby odpovídalo jednomu z nejhlavnějších principů Komenského didaktiky – přiměřenosti věku. Proto také Komenský sestavuje jako první systém „škol“, tzn. období, která by se měla vázat na specifická výuková prostředí: škola zrození, škola útlého dětství, škola dětství, škola dospívání, škola mladosti, škola dospělosti, škola stáří. Každému věku je pak přiřazeno místo výuky: zrození – vstup na svět, útlé dětství – domov, dětství – škola v každé vesnici, dospívání – škola v každém větším městě, mladosti – škola v každé říši nebo provincii, dospělosti – škola v celém světě, stáří – kdekoli se nacházejí věkovití lidé (srov. Komenský in Kasper, Kaperová, 2011, s. 30).

Takto rozdělená věková stádia a k nim přiřazený systém místa výuky odpovídá v té době ještě neexistujícímu systému státního vzdělávání a odráží ideu povinné školní docházky, stejně jako ideu systému škol – základních (v každé vesnici), středních (v každém městě), vysokých (v každé říši či provincii). V té době se jedná o myšlenku zcela zásadní, protože taková soustava ještě neexistuje a začne být budována až během 19. století.

Věk „dospělosti“ a „stáří“ nás navíc upozorňuje, že se vzdělávání a výchova nekončí na střední či vysoké škole, ale pokračuje i v dalším životním období. Zmínka o světě (v době dospělosti) naznačuje, že pro Komenského probíhá vzdělávání a výchova během celého života a na všech místech, kterými jednotlivec prochází – proto celý svět.

K tomu, ovšem aby toho byl schopný, musí jedinec projít důkladnou průpravou v předcházejících fázích. V těchto fázích musí být člověk vyučován přiměřeně věku: „...hochům máme vzdělávat rozum i řeč hlavně látkou dětskou...“ (Komenský in Floss, 2005, s. 68).

Zmínka o stáří také upozorňuje na skutečnost, že Komenský považoval vzdělávání a výchovu za proces, který končí teprve smrtí. Proto i tam, kde „se najdou věkovitější lidé“ (Komenský in Kasper, Kasperová, 2011, s. 30) dochází k edukaci. Tento pohled naznačuje, že každý věk je otevřený novým podmínkám a výzvám. Komenský předjímá i pedagogiku, která se specializuje na staré lidi – gerontiku.

Všechny zmíněné skutečnosti nás vedou k tvrzení, že Komenský předběhl svou dobu.

[Závěr]

Encyklopedismus Komenského byl hlavním zdrojem pro jeho pojetí vzdělávání a výchovy jako celoživotního procesu. Právě tato dvě témata vedle dalších byla tím, co Komenského učinilo zvláštním a čím tak předběhl svoji dobu.

Seznam literatury:

Dvěře jazykům otevřené (zkratka: Dvěře...) (heslo). *Wikipedie* [on-line] [2016 10 31].

Dostupné z [http](http://cs.wikipedia.org/wiki/Dv%C3%A9%C5%99e_jazyk%C5%AF_otev%C5%99en%C3%A9):

https://cs.wikipedia.org/wiki/Dv%C3%A9%C5%99e_jazyk%C5%AF_otev%C5%99en%C3%A9

Floss, P. (ed.) (2005). *Poselství J. A. Komenského současné Evropě*. Brno: Soliton.

Kasper, T. & Kasperová, D. (2011). *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada

Hodnocení:

Ad obsahová stránka: Esej odpovídá na zadaný problém. Některé myšlenky nejsou relevantní. 1) Komenský není prvním encyklopedistou – encyklopedismu se učil od svých předchůdců (J. H. Alsted a jeho herbornská škola). 2) Pedagogika, která se zabývá staršími lidmi, se nazývá gerontagogika (nikoli gerontika). Využívá náležité zdroje a je opřen o důvěryhodné zdroje – s jednou výjimkou (viz *formální stránka* níže).

C

Ad strukturní stránka. Vyjádření problému a jeho řešení je jasné. Ve všech odstavcích těla argumentu je vyjádřen jeden argumentační krok. Není ale zcela jasné, proč z toho, že Dvěře jazyků... jsou vystavěny „prostřednictvím krátkých průpovědek“, plyne encyklopedický charakter díla. Dále sled argumentů na sebe navazuje a vede k řešení problému stanovenému v Úvodu. Závěrečný odstavec odpovídá předcházejícím krokům i s tou slabinou, že není zcela vysvětlena podstata encyklopedismu. Tedy není zcela jasné, čím encyklopedismus pomohl Komenskému předběhnout svou dobu a jak přímo souvisí ideou celoživotního vzdělávání.

B-C

Ad formální stránka. Jeden zdroj neodpovídá odborným zvyklostem – heslo z wikipedie. I jeho obsah není příliš bohatý a argumentačně nasycený. Ostatní formální požadavky (norma APA v odkazech a citacích) odpovídají požadavkům.

B-C

Celkové hodnocení: C